

СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ ВНЗ

У статті розглянуто основні поняття компетентісного підходу, його особливості застосування в процесі фізичного виховання студентів. У роботі окреслено проблеми фізичного виховання студентів та місце компетентісного підходу у їх вирішенні.

Ключові слова: фізичне виховання, студенти, компетентісний підхід, здоров'я.

Химич И.Ю. Сущность и роль компетентностного подхода в физическом воспитании студентов вузов

В статье рассмотрены основные понятия компетентностного подхода, его особенности применения в процессе физического воспитания студентов. В работе обозначены проблемы физического воспитания студентов и место компетентностного подхода в их решении.

Ключевые слова: физическое воспитание, студенты, компетентностный подход, здоровья.

Khimich I.J. Essence and role of competence approach in physical education of university students. The article describes the basic concepts of competence-based approach, particularly its use in the process of physical education students. In this paper denoted the problems of physical education of students and the place of competence approach in their solution. In a society built on humanistic and democratic principles, human health is the highest value, the most important property of the state; it - the indisputable priority foundation vitality and development process. All this directly affects students. Physical education classes promote the formation of harmoniously developed personality and preparing students for future professional activities. This provision is reflected in the order approving measures to reform the system of physical education students and students in educational institutions of Ukraine (2008), stating that the situation in Ukraine on the state of health in modern terms is critical. Students of particular social group, characterized decrease motor activity due to increased time spent on learning activities, which in turn affects the health of students. This negative impact of physical inactivity is greatly enhanced by various addictions (smoking, drinking alcohol and tonic) that lead to early wear young body. One of the most important and difficult tasks facing specialists of physical culture and sport, is to develop the students' perceived need for regular physical education to achieve and maintain good health.

Key words: physical education, students, competence approach, health.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. За даними наукових досліджень, до 90% учнів і студентів мають відхилення стану здоров'я, 30–50% із них – незадовільну фізичну підготовку (Н. Булгакова, 2005; В. Вовк, 2001; В. Романенко, 2004; О. Тимошенко, 2010). Як наслідок, у вищих навчальних закладах України у 2,5 рази збільшилася кількість спеціальних медичних груп (О. Дубогай, 2005; В. Завацький, 2001; І. Чабан, 2002). Сьогодні незаперечним є той факт, що важливими аспектами оновлення системи фізичного виховання повинні стати концептуально нові підходи, які спрямовані на усунення основних причин, що породжують деформоване ставлення до загальнолюдських цінностей фізичної культури. Неузгодженість трактування та використання засобів та методів компетентісного підходу у фізичному вихованні студентів вищих навчальних закладів потребує подальшого дослідження цієї проблематики. Стаття написана у відповідності з планом науково-дослідної роботи кафедри фізичного виховання факультету біо-медичної інженерії НТУУ «КПІ».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питань компетентності як певного результату освіти, історією розробки системи компетенцій-компетентностей, дослідженням самого компетентісного підходу у вітчизняній та зарубіжній літературі займалися О. Дубогай, О. Савченко, О. Пометун, Н. Бібік, І. Єрмаков, О. Овчарук, Дж. Рамен, В. Хутмакер, В. Байденко, В. Болотов, В. Сериков, І. Зимня, А. Субетто й ін. [3, 1, 2].

Формулювання мети та завдань роботи полягає у дослідженні сутності та змісту компетентісного підходу у фізичному вихованні студентів для запобігання зниженню рівня фізичної підготовленості та рівня їх здоров'я.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особливістю системи вищої освіти є не тільки підготовка фахівців, які володіють глибокими професійними знаннями, а й формування їх фізичної культури як важливої складової гармонійно розвиненої особистості. Забезпечити високу працездатність, стійке здоров'я, творче довголіття без фізичної культури сьогодні неможливо. Стреси в навчанні та праці постійно випробують молоде покоління на міцність, професійну придатність, фізичну витривалість. У становленні цих якостей їм повинні допомогти кафедри фізичного виховання і спорту, використовуючи найсучасніші концептуальні підходи, технології зміцнення здоров'я і неспеціального фізкультурної освіти. Однією з найактуальніших проблем сучасного суспільства є постійне зниження рівня фізичної підготовленості студентів, великий відсоток яких мають відхилення у стані здоров'я. Останнє, у свою чергу, значною мірою обумовлюється руховою активністю, середньодобовий обсяг якої, за даними фахівців, у більшості з них нижче гігієнічних норм на 30-35%. Одночасно слід зазначити, що понад 75% студентів ведуть малорухливий спосіб життя [3]. Основними причинами даної ситуації, на наш погляд, є: низький рівень фізичного здоров'я випускників шкіл, відсутність у них стійкої мотивації до підтримання та зміцнення здоров'я, дефіцит рухової активності і слабка орієнтованість студентів на формування і розвиток самостійності та індивідуальності. Таке положення підтверджується і численними дослідженнями як вітчизняних, так і зарубіжних учених у галузі фізичної культури.

В даний час фізичною культурою і спортом в нашій країні активно займаються всього 8-10% населення, тоді як цей показник в інших економічно розвинених країнах досягає 40-60%. Рухове недовантаження прямо або опосередковано відбивається на стані серцево-судинної і дихальної системах студентів, діяльності залоз внутрішньої секреції, розвитку кісткової тканини і м'язової системи, опору організму до впливу зовнішніх факторів середовища [4, с.2]. Основна спрямованість фізичного виховання – збагатити теоретичні та емпіричні знання студентів, сформувати їх необхідні вміння та

навички, культуру здоров'я і стійку мотивацію до систематичної самостійної фізичної діяльності. Організація навчального процесу із студентами вимагає підбору таких фізичних вправ, які б ефективно впливали на зміцнення здоров'я. Особливу увагу слід звертати на розвиток вольових і психічних якостей, чому сприяє нервово-м'язова напруга при виконанні різних видів фізичних вправ. Фізична культура як практика передбачає, передусім, рухову діяльність, яка спрямована на активацію функцій організму, підвищення рівня фізичної підготовленості, перетворення параметрів фізичного розвитку. Практичний компонент фізичної культури базується на самовизначенні (самосвідомості) особистості при освоєнні фізичних вправ. При цьому головною умовою самовизначення особистістю практичного компонента є розум (інтелект), сукупність почуттів (емоційний фон), воля, основні й провідні якості [4, с.2].

Таким чином, одним з основних чинників, що складають будь-яке з понять фізичної культури, є структурна закономірність елементів професійної діяльності, культури, дозвілля, науки, спорту, здорового способу життя людини. Впровадження компетентнісного підходу в навчальний процес дозволяє досягти позитивних змін у стані здоров'я студентів. Компетентнісний підхід є узагальненим віддзеркаленням спроможності людини ефективно діяти за межами стандартних ситуацій. Не ставлячи перед собою завдання вичерпного визначення всіх аспектів компетентнісного підходу, зупинимось лише на декількох – найбільш значущих і змістовних. Компетентнісний підхід концептуально протистоїть підходу знанневому – трансляції готового знання. Він здійснює спробу внести особистісний зміст у процес оволодіння знаннями, акцентуючи увагу на результаті освіти – причому, в якості результату розглядається не сума засвоєної інформації, а здатність людини ефективно діяти в різноманітних проблемних ситуаціях [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Компетентнісний підхід є синергетичним ефектом поєднання різноманітних підходів, зокрема: системному, педагогічному, психологічному, моральному, естетичному, етнопедагогічному, функціонально-комунікативному, науково-освітньому та ін. Це підхід при якому результати освіти стають значущими і поза системою освіти. Переважна більшість дослідників вважають, що він в усіх сенсах і аспектах найбільш глибоко відображає новітні, інноваційні процеси, що нині мають місце в усіх країнах Європи: гарантує високий рівень і результативність підготовки спеціаліста (Г. Лежнина); сприяє оновленню змісту педагогічної освіти (В. Антипова, І. Фрумін); забезпечує спроможність випускника загальноосвітньої і вищої школи відповідати новим запитам ринку (В. Байденко, Н. Бібік, М. Пентиліук); орієнтує на побудову навчального процесу відповідно до очікуваного чи бажаного результату освіти (І. Зимня) тощо. Ключовими поняттями компетентнісного підходу є компетентність і компетенція. Різниця між ними полягає в тому, що перше визначається державою, установами та окремими особами, які уповноважені організувати відповідний вид діяльності (тобто науково-педагогічними працівниками, методистами, викладачами); натомість друге набуває значення в процесі оволодіння знаннями, вміннями та компетентностями, указуючи на здатність студента виконувати певний вид діяльності. Для того, щоб проаналізувати основні мотиви студентської молоді до занять фізичним вихованням, ми проводили анкетування зі студентами 1-2 курсу НТУУ «КПІ». Було встановлено, що абсолютна більшість студентів (96%) вважає фізичне виховання необхідним, причому 40% респондентів відзначають необхідність занять спортом, 60% віддають перевагу оздоровчому фізичному вихованню [5]. На запитання з приводу мотивації до фізичного виховання пропонувалося вибрати не більше двох варіантів відповідей із запропонованих. Більшість респондентів 42,5% вважає основним мотивом занять з фізичного виховання – бажання бути фізично привабливими, 20,5% студентів вважають, що заняття з фізичного виховання необхідні для зміцнення здоров'я, 5% називають поліпшення самопочуття, 7,5% вважають, що заняття фізичними вправами дозволяють впевненіше почувати себе в суспільстві, і лише 1,5% планують домогтися високих результатів у спорті, крім того одним з мотивів щодо занять фізичним вихованням є підготовка до майбутньої трудової діяльності (2%). Слід підкреслити, що не менш важливим мотивом щодо занять фізичним вихованням для юнаків (17%) та дівчат (25%) є отримання заліку з фізичного виховання (табл. 1).

Таблиця 1

Основні мотиви занять фізичними вправами у юнаків

Варіанти відповіді	Результати відповідей (%)
Для підготовки до майбутньої трудової діяльності	3
Для отримання заліку	17
Для набуття впевненості	7
Для покращення зовнішнього вигляду	40
Для підвищення спортивних результатів	2
Для покращення самопочуття	6
Для зміцнення здоров'я	25

[розраховано автором]

У студенток спостерігаються аналогічні результати. Вивчаючи мотиви, які спонукають дівчат до занять фізичними вправами, було встановлено, що головним для них є покращення зовнішнього вигляду (45%) (табл. 2.).

Таблиця 2.

Основні мотиви занять фізичними вправами у дівчат

Варіанти відповіді	Результати відповідей (%)
Для підготовки до майбутньої трудової діяльності	1
Для отримання заліку	25
Для набуття впевненості	8
Для покращення зовнішнього вигляду	45
Для підвищення спортивних результатів	1
Для покращення самопочуття	4
Для зміцнення здоров'я	16

[розраховано автором]

На підставі вищевказаного можна зробити висновок, що зміна на краще власної будови тіла, як мотив, існує у більшості студентської молоді. Вибір цього мотиву зумовлений тим, що юнаки та дівчата дуже уважні до власної зовнішності. Вони співставляють власні фізичні дані з результатами однолітків, оцінюють свою зовнішність і порівнюють її зі стереотипом зовнішності чоловіка чи жінки. При цьому еталони краси інколи бувають завищеними. Оздоровчі мотиви свідчать про зрілість студентів, які вже досить добре розуміють значення фізичного виховання. Це підтверджують результати проведення анкетного опитування, які вказують на те, що переважна більшість студентів, незалежно від статі та самооцінки рівня ФП, вважають, що завдяки фізичному вихованню можна покращити свій стан здоров'я (юнаки – 99%, дівчата – 94%) та зовнішній вигляд (юнаки – 98%, дівчата – 100%). Застосування компетентнісного підходу забезпечує формування у студентів низки специфічних, особистих, предметних компетенцій, які в сукупності становлять компетентність особистості й визначають її успішну адаптацію в суспільстві. Цей підхід безпосередньо пов'язаний з ідеєю всебічного розвитку індивіда, професіонала своєї справи, розвиненої особистості, члена колективу й соціуму, він є гуманітарним у своїй основі.

ВИСНОВКИ

На нашу думку застосування компетентного підходу у фізичному вихованні студентів допоможе конкретизувати наступні положеннями:

— основне призначення фізичного виховання – це розвиток в особистості здатності самостійно формувати свій здоровий спосіб життя, набуття й використання досвіду для поліпшення свого рівня фізичної підготовленості;

— специфіка організації освітнього процесу полягає у створенні умов для формування в особистості досвіду самостійного розв'язання проблем, закладених у змісті фізичного виховання;

— оцінювання результатів базується на аналізі рівня фізичної підготовленості, досягнутої особистістю на певному етапі навчання.

У зв'язку з цим кожний освітній заклад крім вирішення педагогічних завдань має співвідносити навчальне навантаження і методи викладання з віковими та індивідуальними особливостями студентської молоді, сприяти охороні та зміцненню їх здоров'я.

ПОДАЛЬШОГО ВИВЧЕННЯ вимагають дослідження в площині комплексного застосування компетентнісного підходу при викладанні на різних секціях в системі фізичного виховання студентів ВНЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Biddle S. Exercise and psychosocial health Research Quarterly for Exercise and Sport. 1995. P. 292-297.
2. Kobza M. Wpływ aktywności ruchowej o różnej objętości na wydolność fizyczna studentów // Kultura fizyczna. –1999. – № 9-10. – S. 6-8.
3. Socioeconomic status and Health / M.A. Winkleby [et al] // Am. J. Publ. calth. 1992. № 82. P. 816-820
4. Кірдан Т. Покращення статури, як один із мотивів фізичного виховання студенток вищих навчальних закладів / Т. Кірдан // Молода спортивна наука України: зб. наукових праць з галузі фізичної культури та спорту. – Львів, 2004. – Том 3. – Випуск 8. – С. 156–158.
5. Хіміч І.Ю. Формування спеціальних умінь та навичок студентів вищих навчальних закладів у процесі навчання оздоровчого плавання: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / І. Ю. Хіміч ; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. –К., 2011. – 19 с.

УДК 378. 09: 796.2

Хоменко П.В., Корносенко О.К.
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Здійснено аналіз літератури, для з'ясування змісту і сутності педагогічних категорій: «професійна підготовка», «фізична культура», «професійна підготовка майбутніх фахівців фізичної культури». Виявлено сучасні тенденції і перспективи розвитку професійної освіти, серед яких чільне місце займає розвиток гармонійної особистості та її творчого потенціалу, формування фізичної культури особистості і потреб здорового способу життя як основ професійної та соціальної активності особистості. Уточнено поняття «професійна підготовка майбутніх фахівців фізичної культури».

Ключові слова: професійна освіта, підготовка, фахівці фізичної культури.

Хоменко П.В., Корносенко О.К. Подготовка специалистов физической культуры в системе современного профессионального образования. Проведено исследование литературы, для определения содержания и смысла педагогических категорий: «профессиональная подготовка», «физическая культура», «профессиональная подготовка будущих специалистов по физической культуре». Выявлены современные тенденции и перспективы развития профессионального образования, среди которых главное место занимает развитие гармоничной личности и ее творческого потенциала, формирование физической культуры личности и потребностей в здоровом образе жизни, как основ профессиональной и социальной активности человека. Уточнено понятие «профессиональная подготовка будущих специалистов по физической культуре».

Ключевые слова: профессиональное образование, подготовка, специалисты по физической культуре.